EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

17. juuli 2008 *

Kohtuasjas C-389/05,

mille ese on EÜ artikli 226 alusel 27. oktoobril 2005 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A. Bordes ja E. Traversa,

hageja,

versus

Prantsuse Vabariik, esindajad: G. de Bergues, A. Colomb ja G. Le Bras,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees K. Lenaerts, kohtunikud G. Arestis, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (ettekandja) ja J. Malenovský,

kohtujurist: P. Mengozzi,
kohtusekretär: asekohtusekretär H. von Holstein,

arvestades kirjalikus menetluses ja 3. mai 2007. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 3. aprilli 2008. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hagis Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Prantsuse Vabariik on andnud Prantsusmaal veiste kunstliku seemendamisega seotud tegevuse õiguse üksnes heakskiidetud seemendusjaamadele ja eelkõige kehtestanud nendele jaamadele piirkondliku ainuõiguse ning nõuab kunstliku seemendamisega tegelemiseks seemendaja tunnistuse omamist, siis on Prantsuse Vabariik rikkunud EÜ artiklitest 43 ja 49 tulenevaid kohustusi.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigus

2 EÜ artiklid 43 ja 49 käsitlevad vastavalt asutamisvabadust ja teenuste osutamise vabadust.

3 Nõukogu 25. juuli 1977. aasta direktiivi 77/504/EMÜ tõupuhaste aretusveiste kohta (EÜT L 206, lk 8; ELT eriväljaanne 03/03, lk 153) – muudetud nõukogu 23. juuni 1994. aasta direktiiviga 94/28/EÜ (EÜT L 178, lk 66; ELT eriväljaanne 03/16, lk 238; edaspidi „direktiiv 77/504") – artikli 2 kohaselt tagavad liikmesriigid, et zootehnilisel alusel ei tehta piiranguid, kitsendusi ega takistusi tõupuhaste aretusveiste sperma, munarakkude ja embrüotega kauplemisel ühenduses.

4 Direktiivi 77/504 artikli 5 kohaselt võivad liikmesriigid nõuda, et ühendusesiseses kaubanduses peavad tõuveised, nende sperma või munarakud ning embrüod olema varustatud tõutunnistusega, mis vastab selle direktiivi artiklis 8 sätestatud korras kehtestatud näidisele, eriti zootehniliste andmete osas.

5 Nõukogu 18. juuni 1987. aasta direktiivi 87/328/EMÜ tõupuhaste aretusveiste tõuaretuses vastuvõetavaks tunnistamise kohta (EÜT L 167, lk 54; ELT eriväljaanne 03/07, lk 240) põhjendused 1, 2, 4 ja 7 sätestavad:

„direktiivi 77/504[…] eesmärk on liberaliseerida järk-järgult ühendusesisest tõupuhaste aretusveistega kauplemist; sel eesmärgil on vajalik täiendavalt kooskõlastada kõnealuste loomade ja nende sperma tõuaretuseks vastuvõetavaks tunnistamist;

lähtudes eespool toodust on vaja tõkestada niisuguseid tõupuhaste aretusveiste ja nende sperma tõuaretuses vastuvõetavaks tunnistamisega seotud siseriiklikke sätteid, mis ühendusesisest kaubandust nii loomuliku kui ka kunstliku seemenduse alal keelavad, piiravad või takistavad;

[…]

kunstlik seemendus on oluline meetod, mis võimaldab paremaid suguloomi rohkem kasutada ja järelikult veisetõuge parandada; seejuures tuleb vältida igasugust tõuomaduste halvendamist, eriti isassuguloomade geneetilised väärtused ja pärilike defektide puudumine peavad olema täielikult tagatud;

[…]

säte, mille kohaselt sperma peab pärinema ametlikult tunnustatud ja kunstliku seemenduse eest vastutavatest keskustest, garanteerib soovitud lõppeesmärgi saavutamise".

6 Direktiivi 87/328 artikli 2 lõike 1 kohaselt ei või liikmesriik keelata, piirata või takistada aretuspullide või nende sperma kasutamist kunstlikuks seemenduseks oma territooriumil, kui need pullid on komisjoni 11. märtsi 1986. aasta otsuse 86/130/

EMÜ (milles sätestatakse tõupuhaste aretusveiste jõudluse kontrollimise ja aretusväärtuse hindamise meetodid, EÜT L 101, lk 37) alusel tehtud testidega tunnistatud liikmesriigis kunstlikul seemendamisel vastuvõetavaks.

7 Nõukogu 14. juuni 1988. aasta direktiiv 88/407/EMÜ, millega sätestatakse koduveiste sperma ühendusesisese kaubanduse ja impordi korral kohaldatavad loomatervishoiu nõuded (EÜT L 194, lk 10; ELT eriväljaanne 03/08; lk 106), muudetud nõukogu 26. mai 2003. aasta direktiiviga 2003/43/EÜ (ELT 143, lk 23; edaspidi „direktiiv 88/407"), sätestab põhjendustes 3-5:

„[…] on vaja luua harmoneeritud süsteem veisesperma ühendusesiseseks kaubanduseks ja ühendusse importimiseks;

ühendusesisese spermakaubanduse puhul peaksid liikmesriigid, kus sperma kogutakse, olema kohustatud tagama, et asjaomane sperma kogutakse ja töödeldakse heakskiidetud ja järelevalve all olevates seemendusjaamades, et sperma on saadud loomadelt, kelle tervislik seisund välistab loomahaiguste levimise ohu, et sperma on kogutud, töödeldud, ladustatud ja transporditud vastavalt eeskirjadele, millega tagatakse sperma tervisliku seisundi säilimine, ning et sellega on sihtriiki transportimise ajal kaasas veterinaarsertifikaat, et tagada nimetatud tingimuste täitmine;

kuna ühendusesisesed põhimõtted teatavate haiguste vastu vaktsineerimise osas on erinevad, on piiratud aja jooksul õigustatud selliste erandite säilitamine, mis lubavad liikmesriikidel teatavate haiguste puhul nõuda täiendavat kaitset asjaomaste haiguste vastu".

8 Direktiivi 88/407 artikli 1 esimese lõigu kohaselt sätestatakse direktiivis koduveiste sperma ühendusesisese kaubanduse ning kolmandatest riikidest importimise suhtes

kohaldatavad loomatervishoiu nõuded. Osutatud artikli teise lõigu järgi ei mõjuta kõnealune direktiiv ühenduse ja/või siseriiklikke zootehnilisi sätteid, millega reguleeritakse üldiselt kunstliku seemendamise korraldust ja eelkõige sperma turustamist.

9 Direktiivi 88/407 artiklid 3, 5 ja 6 sisalduvad direktiivi II peatükis „Ühendusesisene kaubandus".

10 Kõnealuse direktiivi artikkel 3 sätestab, et iga liikmesriik tagab, et selle liikmesriigi territooriumilt saadetakse teise liikmesriigi territooriumile üksnes selline sperma, mis vastab samas artiklis kehtestatud üldtingimustele. Sperma peab olema kogutud ja töödeldud ning säilitatud seemendusjaamas või sperma säilitamise keskuses, mis on selleks otstarbeks ühendusesisese kaubavahetuse jaoks heaks kiidetud kunstlikku seemendamist silmas pidades.

11 Direktiivi 88/407 artikli 5 lõike 1 kohaselt tagab liikmesriik, mille territooriumil asub seemendusjaam või sperma säilitamise keskus, et direktiivi artiklis 3 sätestatud heakskiit antakse üksnes juhul, kui järgitakse direktiivi A lisa sätteid seemendusjaamade või sperma säilitamise keskuste heakskiitmise tingimuste ja järelevalve kohta ning kui seemendusjaam või sperma säilitamise keskus vastab muudele kõnealuse direktiivi sätetele. Artikli 5 lõike 1 kohaselt tagab liikmesriik samuti, et riiklik veterinaararst kontrollib kõnealuste sätete järgmist, ning kui üht või mitut nimetatud sätet enam ei järgita, tühistab ta heakskiidu.

12 Direktiivi 88/407 artikli 5 lõige 2 sätestab esiteks, et kõik heakskiidetud seemendusjaamad või sperma säilitamise keskused registreeritakse ja igale jaamale antakse veterinaarloa number, ning teiseks, et iga liikmesriik saadab seemendusjaamade või sperma säilitamise keskuste ja nende veterinaarloa numbrite loetelu teistele liikmesriikidele ja komisjonile ning teavitab neid heakskiidu tühistamisest.

13 Sama direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt muudavad liikmesriigid sperma enda territooriumile lubamise sõltuvaks esitatavast veterinaarsertifikaadist, mille on vastavalt direktiivi D lisale koostanud selle riigi veterinaarinspektor, kus sperma koguti.

14 Direktiivi 88/407 C lisa punkti 3 alapunkti a kohaselt tuleb ühendusesiseseks kaubanduseks ettenähtud spermat hoida enne ärasaatmist vähemalt 30 päeva heakskiidetud tingimustes. Seda nõuet ei rakendata siiski värske sperma puhul.

15 Nõukogu 25. märtsi 1991. aasta direktiivi 91/174/EMÜ (milles sätestatakse põlvnemis- ja zootehnilised nõuded tõupuhaste loomade turustamiseks ja millega muudetakse direktiive 77/504/EMÜ ja 90/425/EMÜ, EÜT L 85, lk 37; ELT eriväljaanne 03/11, lk 177) artikli 2 kohaselt tagavad liikmesriigid, et puhtatõuliste loomade ja nende sperma, munarakkude ja embrüote turustamist ei keelata, piirata ega takistata ei zootehnilistel ega põlvnemispõhjustel.

16 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määruse (EÜ) nr 178/2002 (millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused, EÜT L 31, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 463) artikkel 18 „Jälgitavus" on sõnastatud järgmiselt:

„1. Toit, sööt, toiduloom ning iga aine, mis on ette nähtud toidu või sööda koostisse lisamiseks või mille lisamist eeldatakse, peab olema jälgitav kõigil tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidel.

2. Toidu- ja söödakäitlejad peavad suutma kindlaks teha iga isiku, kellelt on tarnitud toit, sööt, toiduloom või aine, mis on ette nähtud toidu või sööda koostisse lisamiseks või mille lisamist eeldatakse.

Selleks kasutavad käitlejad süsteeme ja menetlusi, mis võimaldavad kõnealuse teabe pädevatele asutustele taotluse korral kättesaadavaks teha.

3. Toidu- ja söödakäitlejad kasutavad süsteeme ja menetlusi, mis võimaldavad kindlaks teha muud ettevõtjad, kellele nende toodang on tarnitud. Kõnealune teave tuleb pädevatele asutustele taotluse korral kättesaadavaks teha.

4. Toit või sööt, mis viiakse või tõenäoliselt viiakse turule ühenduses, peab olema varustatud nõuetekohase etiketi või märgisega, mis hõlbustab toidu või sööda jälgitavust asjakohaste dokumentide või andmete abil erisätetes ettenähtud nõuete kohaselt.

[…]”

Siseriiklik õigus

17 Maaseadustik, millega kodifitseeritakse 8. juuli 1998. aasta seaduse nr 98-565 (*JORF,* 9.7.1998, lk 10458) alusel 28. detsembri 1966. aasta seaduses nr 66-1005 loomakasvatuse kohta (*JORF*, 29.12.1966, lk 11619) sisalduvad vastavad õigusnormid, näeb

oma artiklis L.653-5 ette, et veiste kunstliku seemendamise jaamad peavad saama Prantsusmaal tegevuseks ministri loa.

18 Vastavalt maaseadustikku rakendavale artiklile R.*653-103, millega kodifitseeritakse 22. märtsi 1969. aasta dekreedi nr 69-258 kunstliku seemendamise kohta (*JORF*, 23.3.1969, lk 2948) vastav õigusnorm, tehakse vahet sperma tootmise luba omavate jaamade ning seemendamisega tegelevate jaamade vahel, kuid üks jaam võib siiski teostada mõlemat tegevust. Selle artikli kohaselt seisneb tootmistegevus selles, et hoitakse aretusveiste reservi, tehakse aretusveiste uuringuid ning kogutakse, töödeldakse, säilitatakse ja tarnitakse spermat, samas kui seemendustegevus tähendab seda, et tagatakse emasloomade seemendamine tootmisjaamade tarnitud spermaga.

19 Põllumajandusministri 17. aprilli 1969. aasta määruse kunstliku seemendamise jaamade tegevuslubade kohta (*JORF*, 30.4.1969, lk 4349) – muudetud põllumajandus- ja metsandusministri 24. jaanuari 1989. aasta määrusega (*JORF*, 31.1.1989, lk 1469; edaspidi „1969. aasta määrus") – artikli 1 kohaselt võidakse seemendusjaama asutamis- ja tegevusluba anda füüsilistele või juriidilistele isikutele. Sellise loa andmisel ei tehta vahet Prantsuse ja ühenduse teiste liikmesriikide kodanikel.

20 Maaseadustiku artikkel L.653-7 näeb ette, et iga seemendusjaam teenindab talle antud loas määratud piirkonda, kus tal on ainsana õigus tegutseda. Seemendusjaama tegevuspiirkonnas asuvatel loomapidajatel on siiski õigus taotleda, et seemendusjaam tarniks neile nende valitud tootmisjaamast pärinevat spermat.

21 1969. aasta määruse artikli 10 kohaselt peavad kõik ettevõtjad, kes ei ole seemendusjaamad, kuid kes impordivad spermat teisest ühenduse liikmesriigist, selle üle andma ühele heakskiidetud seemendus- või tootmisjaamale omal valikul. Määruse artikli 7 järgi tuleb spermat säilitada tunnistust omava jaamajuhi vastutusel olevas laos. Seemendusjaamade puhul võib see olla „peamine" ladu või üks seemendusjaamale määratud piirkonnas asuvatest „lisaladudest", mis võivad asuda ka põllumajandusettevõtetes.

22 Põllumajandus- ja kalandusministri 27. detsembri 2000. aasta määruse tõuaretajate poolt läbiviidud veiste seemendamise kohta (*JORF*, 27.1.2001, lk 1477) artikkel 6 sätestab, et teisest heakskiidetud seemendusjaamast või teisest liikmesriigist pärit või otse kolmandast riigist imporditud sperma peab tervishoiu kaalutlustel läbima seemendusjaama peamise lao, kes saadab selle sihtkoha lisalattu.

23 Maaseadustiku artiklite L.653-4 ja R*653-102 kohaselt võib seemendamist läbi viia üksnes isik, kellel on seemendusjaama juhi või seemendaja tunnistus, tegevusluba omava pädeva piirkondliku seemendusjaama alluvuses ning seemendusjaama juhi tehnilisel vastutusel.

24 Põllumajandus- ja metsandusministri 21. novembri 1991. aasta määruse seemendajate ning jaamajuhtide koolituse ja vastavate tunnistuste andmise kohta (*JORF,* 6.12.1991, lk 15936) – muudetud põllumajandus-, kalandus- ja toiduaineteministri 30. mai 1997. aasta määrusega (*JORF,* 1.6.1997, lk 8791) – artikli 2 kohaselt väljastab seemendaja tunnistuse prefekt, kui talle on esitatud dokument, mis tõendab isiku oskusi täita asjaomase liigi seemendaja ülesandeid, ning tegevusluba omava pädeva piirkondliku seemendusjaama direktori avaldus, mis tõendab, et tunnistuse taotleja teostab seemendamist tema järelevalvel. Sama säte näeb ette, et isikute puhul, kes ei ole seemendusjaama töötajad, ja eelkõige vabakutseliste veterinaararstide puhul väljastatakse see tunnistus pärast lepingu sõlmimist seemendusjaama direktori ja

huvitatud isiku vahel, milles sätestatakse tehnilised, haldusalased ja rahalised tingimused, mille alusel see isik vastavalt kehtivatele õigusnormidele seemendamist läbi viib.

Kohtueelne menetlus

25 Pärast seda, kui komisjon oli saanud kaebuse, saatis ta 3. aprillil 2003 Prantsuse Vabariigile märgukirja, milles ta juhtis tähelepanu asjaolule, et asjassepuutuvad siseriiklikud õigusnormid ei ole EÜ artiklitega 43 ja 49 kooskõlas.

26 Pärast nende seisukohtade läbivaatamist, mis Prantsuse Vabariik esitas oma 27. juuni 2003. aasta vastuses sellele märgukirjale, saatis komisjon 19. detsembril 2003 nimetatud liikmesriigile põhjendatud arvamuse, milles ta sedastas, et asjassepuutuvad õigusnormid ei ole EÜ asutamislepingu eelnimetatud artiklitega kooskõlas.

27 Leides, et selgitused, mis sisalduvad Prantsuse Vabariigi 17. märtsi 2004. aasta vastuses sellele põhjendatud arvamusele, ei ole piisavad, esitas komisjon käesoleva hagi.

Hagi

Asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse piiramine

Poolte argumendid

28 Komisjon väidab, et kuna Prantsuse Vabariik takistab veiste kunstliku seemendamise valdkonnas asutamisõiguse kasutamist ja teenuste osutamise vabadust esiteks seetõttu, et heakskiidetud seemendusjaamadele on antud sperma turustamiseks ja seemendamiseks piirkondlik ainuõigus, ning teiseks seetõttu, et seemendaja tunnistuse väljastamiseks on kehtestatud piiravad ja diskretsioonil põhinevad tingimused, siis on Prantsuse Vabariik rikkunud EÜ artikleid 43 ja 49.

29 Esiteks leiab komisjon asutamisvabadust puudutavas osas, et kui anda üksnes heakskiidetud seemendusjaamadele määramata tähtajaks ainuõigus tegeleda teatavas geograafilises piirkonnas sperma turustamise ja seemendamisega, muudab see asutamisvabaduse kasutamise Prantsusmaal selle tegevuse eesmärgil tegelikkuses võimatuks või ülimalt raskeks. Komisjon väidab, tuginedes 31. märtsi 1993. aasta otsusele kohtuasjas C-19/92: Kraus (EKL 1993, lk I-1663), et asutamisvabadust võivad takistada ka Prantsuse õigusnormid, mis ei ole formaalselt diskrimineerivad.

30 Komisjon ei vaidle vastu sellele, et oskuste kontrollimiseks Prantsuse õigusnormidega kehtestatud mehhanism on põhjendatud, ega ka asjaolule, et veiste seemendamise alal on isikult õiguspärane nõuda kvalifikatsiooni objektiivset tõendamist. Sellele

vaatamata leiab komisjon, et asjaomaseks piiranguks on piirkondlikud ainuõiguslikud load, mis keelavad kõikide ülejäänud teenuseosutajate tegevuse.

31 Komisjoni sõnul on ta valmis aktsepteerima Prantsuse Vabariigi poolt esitatud asutamisvabaduse piiramise põhjendusi, kui eraõiguslikud ettevõtjad oleksid siseriiklike meetmete kohaselt kohustatud üksnes andma teavet ja teostama kontrolle. Sellekohaseid meetmeid võiks pidada õiguspäraseks, kuid kõnealuste ainuõiguste andmine on põhjendamatu ja igal juhul ebaproportsionaalne osutatud üldise huvi eesmärkidega võrreldes.

32 Lisaks on komisjon seisukohal, et asutamisvabadust takistatakse veel sellega, et veterinaararstidel on võimalik saada seemendaja tunnistus vabakutselisena seemendamisega tegelemiseks üksnes pärast seemendusjaama juhiga lepingu sõlmimist.

33 Teiseks väidab komisjon, et asjassepuutuvad õigusnormid riivavad teenuste osutamise vabadust, täpsemalt turustus- ja seemendusteenuse osutamise vabadust.

34 Komisjon leiab, et turustusteenuse osutamise vabaduse piiranguks on kohustus säilitada spermat heakskiidetud seemendusjaamades, kellel on ainsana õigus seda loomapidajatele tarnida. Turustusteenuste osutamist mõjutatakse sellega, et keelatakse igasugune tegevus, milleks ei ole saadud luba heakskiidetud seemendusjaamalt, kellel on ainsana õigus tegutseda. Komisjon rõhutab, et piiriüleste teenuste osutamise takistamine võib mõjutada teenuseosutajate tegevust üldiselt. Ta märgib, et isegi kui rahvatervise kaitsele tuginev põhjendus oleks käesoleval juhul asjakohane, lähevad Prantsuse eeskirjad ikkagi lubatust kaugemale.

35 Komisjon selgitab, et direktiiviga 88/407 tervishoiu kaalutlustel kehtestatud kohustus säilitada ühendusesiseseks kaubanduseks ettenähtud spermat puudutab üksnes

sügavkülmutatud spermat ja selle tootmiskohast lähetamisele eelnevat ajavahemikku, samas kui Prantsuse Vabariigile esitatud etteheide käsitleb säilitamise kohustust lähetamisele järgneval ajavahemikul.

36 Seemendusteenuse kohta väidab komisjon, et sellekohase teenuse osutamise vabadust takistatakse sellega, et isikud, kes soovivad selle tegevusega tegeleda, on kohustatud nõutud seemendaja tunnistuse saamiseks sõlmima eelnevalt lepingu heakskiidetud seemendusjaama juhiga. Komisjon rõhutab, et selle lepingu sõlmimine on tegelikkuses seemendusjaama juhtide otsustuspädevuses ja sõltub nende heast tahtest, kuid et need juhid ei sõlmi seesuguseid lepinguid vabakutseliste seemendajatega.

37 Komisjon ei vaidle vastu, et kunstliku seemendamisega tegelemise lubamise eeskirjad on õiguspärased, kuid seda tingimusel, et seda abinõu kasutatakse vaid selleks, et seemendaja saaks pädevale veterinaarametile oma oskusi tõendada. Komisjon ei ole nõus aga sellega, et selline luba antakse vaid heakskiidetud seemendusjaamaga sõlmitud lepingu alusel, kuna selline tingimus ei ole kuidagi seotud seemendaja pädevusega. Komisjon lisab, et liikmesriik on kohustatud võtma arvesse teadmisi ja oskusi, mis huvitatud isik on teises liikmesriigis varem omandanud (7. mai 1991. aasta otsus kohtuasjas C-340/89: Vlassopoulou, EKL 1991, lk I-2357, punkt 15), ning et vabakutseliste veterinaararstide kohustus sõlmida seemendaja tunnistuse saamiseks seemendusjaamaga leping ei vasta eelneva loa andmise halduseeskirju käsitlevast kohtupraktikast tulenevatele kriteeriumidele (20. veebruari 2001. aasta otsus kohtuasjas C-205/99: Analir jt, EKL 2001, lk I-1271, punktid 35–38).

38 Komisjon peab täiendavaks takistuseks seda, et teiste liikmesriikide teenuseosutajad, kes soovivad spermat turustada ja seemendada, ei saa nimetatud teenuseid koos osutada, kuna nad on kohustatud andma sperma üle seemendusjaamadele, kellel on ainsana lubatud seda loomapidajatele tarnida.

39 Prantsuse Vabariik väidab esiteks, et Prantsuse õigusnorme on alates 1. jaanuarist 2007 põhjalikult muudetud ning et muu hulgas nähti ette piirkondliku ainuõiguse kaotamine. Ta märgib siiski, et selle reformi eesmärk ei olnud käesoleva hagi esemeks olevate õigusnormide ja ühenduse õiguse väidetava vastuolu kõrvaldamine.

40 Prantsuse Vabariik ei vaidle vastu, et asjassepuutuvad õigusnormid kujutavad endast asutamisvabaduse piirangut. Selline piirang ei ole siiski diskrimineeriv, kuna see lubab teiste liikmesriikide kodanikel asutada ja pidada seemendusjaama samadel tingimustel, mida nõutakse Prantsuse kodanike puhul. Prantsuse Vabariigi arvates on asjaomased õigusnormid ülekaaluka üldise huvi tõttu igal juhul õigustatud.

41 Prantsuse Vabariik väidab, et piirkondliku ainuõiguse eesmärk ei ole konkreetse geograafilise piirkonna kindlaksmääramine, vaid andmete kogumine. Seega on võimalik piirkondade ulatust kohandada ning alates seaduse nr 66-1005 jõustumisest on tehtud ligi kolmkümmend ümberkorraldust. Asjaomase liikmesriigi hinnangul ei välista load, mille alusel antakse kohapeal tegutsevatele teenuseosutajatele määramata ajaks ainuõigused, uute seemendusjaamade asutamise võimalust.

42 Turustusteenuse kohta möönab Prantsuse Vabariik, et teises liikmesriigis asuvalt ettevõtjalt pärineva sperma müük Prantsusmaal ei puuduta ainult sügavkülmutatud spermat, vaid võib hõlmata ka värsket spermat. Selle liikmesriigi väitel ei paku aga värsket spermat puudutavad tehingud – juhul kui need ei ole keelatud – mingit majanduslikku huvi ja on peaaegu olematud.

43 Seemendusteenuse osas tunnistab Prantsuse Vabariik, et seemendamisega võivad tegeleda ainult need isikud, kellel on seemendusjaama juhi või seemendaja tunnistus. Ta lisab, et ettevõtjatele, kes ei ole seemendusjaama töötajad, iseäranis

vabakutselistele veterinaararstidele väljastatakse vastav tunnistus pärast seemendusjaama juhi ja kõnealuste ettevõtjate vahel lepingu sõlmimist. Asjaomane liikmesriik märgib, et sellise vabakutselisele ettevõtjale kehtestatud kohustusega ei keelata siiski vabakutselisena tegutseva veterinaararsti seemendustegevust. Prantsuse Vabariik väidab, et leping tagab kehtivatest õigusnormidest kinnipidamise ja selle, et seemendusjaama juhile antakse osutatud teenuste olemuse ja sisu kohta nõuetekohaselt teavet.

44 Prantsuse Vabariik möönab, et nii nagu veterinaararstid, peavad ka tõuaretajad taotlema ajutist eritunnistust neile kuuluva karja lehmade seemendamiseks ning et nad peavad saama pädeva piirkondliku seemendusjaama nõusoleku. Ta lisab, et loomapidajad peavad tõendama põllumajandustootja kvalifikatsioonile vastavaid oskusi ja kutsealaseid teadmisi või vastasel korral läbima veiste seemendajate koolituse. Asjaomane liikmesriik jõuab sellest tulenevalt järeldusele, et kõik ettevõtjad, kellel on nõutud kvalifikatsioon või kes on läbinud nõutud koolituse, võivad taotleda kunstliku seemendamisega tegelemiseks vajalikku tunnistust.

Euroopa Kohtu hinnang

45 Kõigepealt tuleb märkida, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale tuleb liikmesriigi kohustuse rikkumist hinnata vastavalt olukorrale, milline see on liikmesriigis põhjendatud arvamuses antud tähtaja lõpul (vt eelkõige 14. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-168/03: komisjon *vs.* Hispaania, EKL 2004, lk I-8227, punkt 24, ja 27. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-23/05: komisjon *vs.* Luksemburg, EKL 2005, lk I-9535, punkt 9). Seega ei saa Euroopa Kohus anda hinnangut eelnimetatud tähtaja möödumise järgsele siseriiklikule õigusloome protsessile.

46 Teiseks peab märkima, et Euroopa Kohus ei ole veel teinud otsust asjassepuutuvate Prantsuse õigusnormide ja asutamisvabadust ning teenuste osutamise vabadust reguleerivate asutamislepingu sätete kooskõla kohta.

47 28. juuni 1983. aasta otsuse aluseks olevas kohtuasjas 271/81: Société coopérative d'amélioration de l'élevage et d'insémination artificielle du Béarn (EKL 1983, lk 2057) küsis siseriiklik kohus vaid seda, kas seemendusjaamad on EÜ asutamislepingu artikli 37 (muudetuna EÜ artikkel 31) tähenduses kaubanduslikud seemendusjaamad, leides, et kõnealused jaamad on vaieldamatult monopoolses seisundis. Nende jaamade ainuõiguseid kontrolliti ainult kaupade vaba liikumise aspektist.

48 5. oktoobri 1994. aasta otsuse aluseks olevas kohtuasjas C-323/93: Centre d'insémination de la Crespelle (EKL 1994, lk I-5077) puudutas vaidlus Prantsuse õigusnormide kooskõla kaupade vaba liikumist reguleerivate asutamislepingu sätetega (EÜ asutamislepingu artiklid 30 ja 36 (muudetuna EÜ artiklid 28 ja 30)) ja asutamislepingus kehtestatud konkurentsieeskirjadega (EÜ asutamislepingu artikkel 86 ja artikli 90 lõige 1 (muudetuna EÜ artikkel 82 ja EÜ artikli 86 lõige 1)), mitte aga asjaomaste õigusnormide ning asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse kooskõla.

49 7. detsembri 1995. aasta otsuse aluseks oleva kohtuasja C-17/94: Gervais jt (EKL 1995, lk I-4353) kohta tuleb märkida, et Euroopa Kohus tegi otsuse, mille kohaselt ei kohaldata asutamisvabadust ja teenuste osutamise vabadust reguleerivaid asutamislepingu sätteid tegevusele, mis leiab tervikuna aset ainult ühes liikmesriigis (punktid 24, 28 ja 39). Peale selle hindas kohus siseriiklike õigusnormide kooskõla ainult direktiividega 77/504 ja 87/328 (punkt 33).

50 Erinevalt eespool nimetatud kohtuasjadest tõstatab käesolev liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlus küsimuse sellest, kas Prantsuse õigusnormid, millega antakse heakskiidetud seemendusjaamadele ainuõigus osutada konkreetses piirkonnas veiste kunstliku seemendamise teenust ja mille kohaselt tuleb seemendaja tunnistuse väljastamiseks sõlmida leping ühe sellise jaamaga, on EÜ artiklitega 43 ja 49 vastuolus.

51 Esiteks tuleb asutamisvabaduse piiramisega seoses alustuseks nentida, et Prantsuse Vabariik tunnistab, et seemendusjaamadele antud piirkondlik ainuõigus ja pädeva piirkondliku seemendusjaamaga lepingu sõlmimise tingimus seemendaja tunnistuse väljastamiseks kujutavad endast kõnesoleva vabaduse piirangut, kuid leiab sellele vaatamata, et need meetmed ei takista siiski täielikult teistest liikmesriikidest pärit ettevõtjate tegelemist veiste kunstliku seemendamisega Prantsusmaal.

52 Siinkohal tuleb meenutada, et EÜ artikkel 43 näeb ette asutamisvabaduse piirangute kaotamise ning et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb taolise piiranguna käsitleda mis tahes meetmeid, mis keelavad või takistavad nimetatud vabaduse kasutamist või muudavad selle vähem atraktiivseks (vt 5. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-442/02: CaixaBank France, EKL 2004, lk I-8961, punkt 11 ja viidatud kohtupraktika).

53 Heakskiidetud seemendusjaamadele antud piirkondlik ainuõigus, mis piirab nende ettevõtjate üldarvu, kellel on lubatud Prantsuse territooriumil selliseid jaamu asutada ja hallata, ning niisuguse ainuõiguse andmine määramata tähtajaks takistab teiste ettevõtjate, sealhulgas teistest liikmesriikidest pärit ettevõtjate juurdepääsu seemendamise turule. Asjaolu, et sellist ainuõigust omavaid geograafilisi piirkondi on võimalik Prantsuse Vabariigi sõnul kohandada või osadeks jaotada, seda hinnangut ei muuda.

54 Ettevõtja, kes soovib tegutseda kunstliku seemendamise sektoris ja kellel puuduvad õigused konkreetses geograafilises piirkonnas, peab seemendaja tunnistuse saamiseks sõlmima lepingu pädeva piirkondliku seemendusjaamaga. Kuna sellise lepingu sõlmimine sõltub seemendusjaama juhist, võib seesugune kohustus takistada antud eesmärgi saavutamist.

55 Seega tuleb märkida, nagu väidab komisjon, et asjassepuutuvad siseriiklikud meetmed on oma olemuselt sellised, mis muudavad Prantsuse territooriumil turustustegevuseks ja veiste seemendamiseks asutamisvabaduse kasutamise raskeks – kui mitte võimatuks – või igal juhul vähem atraktiivseks.

56 Seda järeldust ei kummuta asjaolu, et neid meetmeid kohaldatakse vahet tegemata nii asjaomase riigi kui ka teiste liikmesriikide ettevõtjatele, kuna taolised siseriiklikud meetmed, mida kohaldatakse ilma kodakondsusest lähtuva diskrimineerimiseta, võivad takistada või muuta asutamislepinguga tagatud põhivabaduse teostamise ühenduse kodanikele, sealhulgas meetmed võtnud liikmesriigi kodanikele, vähem atraktiivseks (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Kraus, punkt 32).

57 Teiseks tuleb teenuste osutamise vabaduse osas meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei nõua EÜ artikkel 49 mitte ainult teenuseosutaja igasuguse diskrimineerimise keelamist kodakondsuse alusel, vaid ka kõigi piirangute kaotamist, isegi juhul, kui neid kohaldatakse vahet tegemata nii selle riigi kui ka teiste liikmesriikide teenuseosutajatele, kui need võivad keelata, takistada või muuta vähem atraktiivseks teenuseosutaja tegevuse, kelle asukoht on teises liikmesriigis, kus ta seaduslikult sarnaseid teenuseid osutab (vt 9. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-433/04: komisjon *vs.* Belgia, EKL 2006, lk I-10653, punkt 28, ja 11. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-208/05: ITC, EKL 2007, lk I-181, lk 55).

58 Vaidlust ei ole selles, et Prantsuse õigusnormide kohaselt peab piiriülene teenuseosutaja, kes soovib teenuste osutamise vabaduse raames Prantsuse territooriumil veiste spermat turustada või seemendamisega tegeleda, tingimata säilitama spermat heakskiidetud seemendusjaamas, kellel on ainsana lubatud spermat loomapidajatele tarnida, ning saama seemendajana tegutsemiseks seemendaja tunnistuse.

59 Prantsuse Vabariik ei ole nõus argumendiga, et asjassepuutuvad õigusnormid takistavad veise sperma turustamise teenuse osutamise vabadust. Samas ei vaidle ta vastu sellele, et need õigusnormid takistavad seemendamise teenuse osutamise vabadust.

60 Turustusteenuse osas väidab komisjon – täpsustades, et tema etteheide ei puuduta sügavkülmutatud sperma säilitamise kohustust enne selle lähetamist vastavalt direktiivi 88/407 C lisa punkti 3 alapunktile a –, et selle teenuse osutamise vabadust riivatakse esiteks kohustusega säilitada spermat heakskiidetud seemendusjaamades, kellel on ainsana lubatud seda loomapidajatele tarnida, ja teiseks sellega, et keelatud on igasugune tegevus, milleks ei ole saadud luba heakskiidetud seemendusjaamalt, kellel on ainsana õigus tegutseda.

61 Tuleb märkida, et isegi kui loomapidajad võivad Prantsuse Vabariigi sõnul taotleda seemendusjaamalt, kelle tegevuspiirkonda nad kuuluvad, konkreetse sperma tellimist teises liikmesriigis asuvalt tootjalt, võib kohustus säilitada sellist spermat pärast lähetamist asjaomases jaamas takistada nimetatud tootjal turustusteenuse osutamist või muuta selle vähem atraktiivseks.

62 Sama kehtib ka igasuguse seemendustegevuse keelamise osas, milleks pädev piirkondlik seemendusjaam ei ole luba andnud, kuna selline keeld võib turustus- ja seemendustegevuse omavahelise põimumise tõttu ühtlasi takistada sperma turustamise teenuse osutamist või muuta selle vähem atraktiivseks.

63 Mis puutub konkreetselt seemendamise teenuse osutamise vabadusse, siis tunnistab Prantsuse Vabariik, et siseriiklikud õigusnormid takistavad sellekohase teenuse osutamist.

64 Piiriülesed teenuseosutajad, kes soovivad teenuste osutamise vabaduse raames tegeleda Prantsusmaa territooriumil seemendamisega, peavad saama selleks Prantsusmaal seemendaja tunnistuse. Olenemata tunnistuse väljastamise tingimustest kujutab sellise tunnistuse nõudmine iseenesest teenuste osutamise vabaduse piirangut, sest see võib takistada teistes liikmesriikides asuvatel ja seal juba õiguspäraselt tegutsevatel ettevõtjatel seemendamise teenuse osutamist Prantsusmaal või muuta selle vähem atraktiivseks. (vt selle kohta 9. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas C-355/98: komisjon *vs.* Belgia, EKL 2000, lk I-1221, punkt 35, ja 18. juuli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-134/05: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2007, lk I-6251, punkt 23).

65 Lisaks sellele võivad need ettevõtjad pärast sellise tunnistuse saamist tegeleda veiste seemendamisega vaid pädeva piirkondliku seemendusjaama alluvuses.

66 Neil asjaoludel tuleb sedastada, et Prantsuse õigusnormid piiravad asutamisvabadust ja teenuste osutamise vabadust, kuivõrd need annavad heakskiidetud seemendusjaamadele ainuõiguse osutada konkreetses piirkonnas veiste kunstliku seemendamise teenust ning nõuavad seemendamisega tegelemiseks seemendaja tunnistuse väljastamist.

67 Sellised meetmed on lubatud, kui neil on asutamislepinguga kooskõlas olev õiguspärane eesmärk ja need on ülekaaluka üldise huvi tõttu õigustatud tingimusel, et ei eksisteeri ühenduse ühtlustamismeedet, mis näeb nende huvide kaitseks ette vajalikud meetmed. Lisaks saab Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tulenevalt selliseid piiravaid meetmeid eelnimetatud põhjustega õigustada ainult siis, kui meetmed on vajalikud tagatavate huvide kaitseks, ja üksnes niivõrd, kui neid eesmärke ei ole võimalik saavutada vähem piiravate meetmega (14. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-257/05: komisjon *vs.* Austria, EKL 2006, punkt 23 ja viidatud kohtupraktika).

Asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse piiramise õigustamine

Veiste tõuomaduste kaitse

– Poolte argumendid

68 Prantsuse valitsus väidab, et asjassepuutuvate õigusnormide eesmärk on tagada veise tõuomaduste parandamine, mille kohta on Euroopa Kohus 19. novembri 1998. aasta otsuses kohtuasjas C-162/97: Nilsson jt (EKL 1998, lk I-7477) varem sedastanud, et tegemist on ülekaalukast üldisest huvist lähtuva põhjusega. Kohus lisab, et kuigi direktiividega 77/504 ja 87/328 ühtlustati tõupuhaste aretusveiste ja nende sperma ühendusesisese liikumise tingimused, ei ühtlustatud seevastu nendega lehmade seemendamise tingimusi.

69 Viidates oma territooriumil rakendatavatele põlvnemise ja tõuomaduste säilitamise põhistele valikuprogrammidele, rõhutab Prantsuse valitsus, et heakskiidetud seemendusjaamadele antud piirkondlik ainuõigus ja seemendaja tunnistuse väljastamise tingimused on ainsad vahendid, millega saab tagada, et kogutakse täpselt ja täielikult veiste geneetilisi andmeid, mis on hädavajalikud selle liigi geneetiliseks parandamiseks. Need meetmed on vajalikud selleks, et koondada ühte asutusse kõik andmed seemendusalase tegevuse kohta, mis on aset leidnud konkreetses ainuõiguse alla kuuluvas piirkonnas.

70 Komisjon väidab, et veise tõuomaduste kaitse eesmärk, mis kuulub zootehnika ja genealoogia valdkonda, on ühenduse tasandil täielikult ühtlustatud, nagu Euroopa Kohus on tõdenud eespool viidatud kohtuotsuse Centre d'insémination de la

Crespelle punktis 33. Komisjoni arvates ei tähenda ühenduse õigusnormide puudumine igal juhul seda, et piirang on õigustatud.

71 Komisjon väidab, et tõuomaduste parandamine sõltub loomapidajast, mitte seemendajast, kuna viimase tegevus, mis on äärmisel juhul seotud tervishoiu kaalutlustega, ei mõjuta kuidagi sperma kvaliteeti ega päritolu.

72 Komisjon märgib veel, et veiste geneetiliste andmete täpseks kogumiseks ja ühte kohta koondamiseks piisab üksnes kohustusest edastada vajalik teave geneetilisi andmeid koguvale keskusele.

– Euroopa Kohtu hinnang

73 Kõigepealt tuleb meenutada, nagu tuleneb esiteks käesoleva otsuse punktides 3–6 ja 15 osutatud direktiivide 77/504, 87/328 ja 91/174 sätetest ning teiseks eespool viidatud kohtuotsuse Centre d'insémination de la Crespelle punktist 33, et genealoogilised tingimused on tõupuhaste veiste sperma ühendusesisese kaubanduse osas ühenduse tasandil täielikult ühtlustatud.

74 Nagu märgitud käesoleva otsuse punktis 67, ei saa tugineda ülekaalukast üldisest huvist lähtuvale põhjusele, kui ühenduse tasandil on toimunud ühtlustamine, mis näeb ette selle huvi kaitseks vajalikud meetmed (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Austria, punkt 23).

75 Järelikult ei saa eesmärk kaitsta tõupuhaste aretusveiste tõuomadusi siseriiklike genealoogiliste nõuetega õigustada veiste sperma ühendusesisese kaubanduse takistamist, kui selliseid nõudeid ei ole ette nähtud asjaomast valdkonda ühtlustavate ühenduse õigusnormidega.

76 Direktiivi 88/407 artikli 1 teine lõik, mis ei muuda direktiivide 77/504, 87/328 ja 91/174 sisu ega ole vastuolus käesoleva otsuse punktis 73 viidatud kohtupraktikaga, ei lükka ümber eeltoodud hinnangut. Nimetatud säte, milles täpsustatakse, et direktiiv 88/407 ei mõjuta ühenduse ja/või siseriiklikke zootehnilisi sätteid, millega reguleeritakse üldiselt kunstliku seemendamise korraldust ja eelkõige sperma turustamist, näeb ette vaid zootehnilised meetmed, samas kui Prantsuse Vabariik on oma õigustuses tuginenud üksnes geneetilistele kaalutlustele.

77 Teiseks, mis puutub argumentidesse, millega Prantsuse Vabariik õigustab vaidlusaluseid siseriiklikke eeskirju osas, milles nendega kehtestatakse piirangud veiste seemendamisega seotud tegevusele ja seemendaja tunnistuse väljastamisele, siis tuleb märkida, et asjaomase liikmesriigi esitatud kaalutlused ei puuduta genealoogiat, vaid kuuluvad tervishoiu valdkonda, nagu kinnitab komisjon.

78 Seemendamise geneetiline aspekt ei sõltu tegelikult mitte seemendaja tegevusest, vaid lehma omadustest ja seemendamiseks kasutatavast spermast.

79 Kolmandaks, isegi kui veiste puhul, kes ei ole tõupuhtad aretusveised, ei ole sperma ühendusesisese kaubanduse ühtlustamine – mis kehtestati direktiiviga 88/407 – genealoogiliste tingimuste osas täielik, tuleb komisjoniga nõustudes esiteks märkida, et ühenduse õigusnormide puudumine ei pruugi tähendada iseenesest seda, et piirang on õigustatud.

80 Teiseks ei tõenda Prantsuse valitsuse väited – mille kohaselt on vaidlusalustel siseriiklikel eeskirjadel tõuomaduste kaitse eesmärk, kuna need võimaldavad koondada ühte keskusesse selle liikmesriigi territooriumil läbiviidud kunstliku seemendamist puudutavad andmed, mis on vajalikud põlvnemise ja tõuomaduste säilitamise põhiste valikuprogrammide rakendamiseks –, et nendest eeskirjadest tulenevad piirangud on vajalikud või proportsionaalsed.

81 Isegi kui pidada selliste andmete tsentraliseeritud kogumist vajalikuks abinõuks veiste puhul, kes ei ole tõupuhtad aretusveised, oleks seda saanud teostada vähem piiravate meetmete abil kui heakskiidetud seemendusjaamadele seemendusteenuse osutamise piirkondliku ainuõiguse andmine. Iseäranis oleks olnud võimalik kehtestada veiste kunstliku seemendamisega tegelevatele ettevõtjatele kohustus edastada määratud asutusele andmeid teostatud seemendamiste kohta ning seega oleks saanud neid andmeid koguda tsentraliseeritult asutamisvabadust ja teenuste osutamise vabadust takistamata.

82 Järelikult tuleb jätta tähelepanuta Prantsuse Vabariigi esitatud õigustus veiste tõuomaduste kaitse kohta.

Rahvatervise kaitse

– Poolte argumendid

83 Prantsuse Vabariik väidab, et seemendamisega tegelevate ettevõtjate kvalifikatsiooni puudutavad eeskirjad vastavad loomade ja inimeste tervisekaitse nõuetele.

84 Loomatervishoiu kohta väidab Prantsuse Vabariik esiteks, et seemendamisel tuleb järgida tervishoiu- ja hügieeninorme nii sperma käitlemisel kui ka kokkupuutel loomaga. Selleks toiminguks on vaja laitmatut oskust, et vältida seemendatava looma tervise kahjustamist. Lisaks võib paaride valik iseenesest mõjutada looma tervist ja eriti tema viljakust, mida hooletu seemendamine võib kahjustada.

85 Teiseks leiab Prantsuse Vabariik seemendamisega tegeleva ettevõtja tervise kaitse osas, et huvitatud isiku seemendamise oskusi tõendava seemendaja tunnistuse andmine on vajalik, kuna tegemist on ohtliku toiminguga tulenevalt kokkupuutest raskekaalulise loomaga, samuti seetõttu, et kasutatakse vedellämmastikku, mis võib põhjustada tõsiseid põletusi.

86 Lõpetuseks väidab Prantsuse Vabariik inimeste tervise kaitse kohta seoses toiduohutusega, et tunnistuse väljastamine aitab täita toodete jälgitavuse nõuet. Ta leiab, et vastavalt määruse nr 178/2002 artiklile 18 peab toit olema jälgitav kõigil tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidel. Ta väidab, et jälgitavuse põhimõtet kohaldatakse ka sperma suhtes, mis on bioloogiline elustoode loomade aretusprotsessi algfaasis, ning lisab, et seemendusjaamad tagavad sperma kaubanduse ohutuse ning dokumendipõhise, füüsilise ja pärinevuse kontrolli.

87 Komisjon leiab, et kuigi seemendamine nõuab teatavat pädevust ja ettevaatusabinõusid, ei valmista see nii suuri raskusi, mis õigustaks asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse sedavõrd tõsist takistamist. Komisjon väidab, et osutatud tervishoiu eesmärke oleks võimalik saavutada ilma probleemideta, kui seemendaja oskused oleksid tõendatud kas kutseoskuse tunnistuse, veterinaararsti koolituse läbimist tõendava dokumendi või ühenduse kodanike puhul ka tunnustamise mehhanismi alusel. Komisjoni arvates tuleb vaidlusaluseid Prantsuse õigusnorme pidada igal juhul põhjendamatuks ja ebaproportsionaalseks.

88 Sperma jälgitavuse osas tuletab komisjon direktiividele 87/328 ja 88/407 viidates meelde, et tervishoiu ja zootehnika valdkonna ühenduse tasandil ühtlustamise eesmärk on muu hulgas tagada, et tervishoiunõuded oleksid täidetud sperma kogumise ja transportimise kõikidel etappidel ning sperma identifitseerimisel. Komisjon on seega seisukohal, et vastutuse jätmine piirkondlikku ainuõigust omavatele seemendusjaamadele ei ole kõrgema kaitsetaseme tagamiseks sobiv vahend ja et asjassepuutuvate õigusnormide aluseks ei saa olla automaatne umbusaldus vabakutseliste ettevõtjate vastu, eriti kui nad on pärit teisest liikmesriigist.

– Euroopa Kohtu hinnang

89 Loomade tervise kaitse ja seemendamisega tegeleva ettevõtja tervise kaitse eesmärkide osas tuleb komisjoniga nõustudes märkida, et Prantsuse Vabariigi osutatud eesmärke oleks olnud võimalik saavutada vähem piiravate meetmega, eelkõige oskuste kohase tõendamisega.

90 Veterinaararsti diplomite kontrollimise ja tunnustamise mehhanism või kutseoskuse tunnistuse nõue oleksid kohased tõendamaks, et asjaomasel isikul on vajalikud teadmised ja oskused eelnimetatud huvide kaitsmiseks.

91 Vaidlusalused eeskirjad tuginevad aga märksa enam piiravamatele meetmetele nagu piirkondliku ainuõiguse andmine heakskiidetud seemendusjaamadele ja nõue sõlmida seemendaja tunnistuse väljastamiseks leping ühe sellise jaamaga.

92 Selleks et kandidaadil oleksid vajalikud oskused seemendaja ülesannete täitmiseks, on küll õiguspärane, et liikmesriik nõuab seemendamisega tegelemiseks tunnistust.

Käesoleval juhul antakse see tunnistus aga ainult tingimusel, et sellise kandidaadi ja heakskiidetud seemendusjaama vahel on sõlmitud leping.

93 Mis puutub teatud kutsealal tegutsemise lubamise korda, siis tuleb komisjoniga soostudes märkida, et liikmesriik peab oma õigusnormide kohaldamisel võtma arvesse teadmisi ja oskusi, mis huvitatud isik on teises liikmesriigis varem omandanud (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Vlassopoulou, punkt 15). Kutsealal tegutsemiseks loa andmise raames peavad liikmesriigi asutused järgima oskuste ja teadmiste kontrollimise korda, mis vastab ühenduse õigusest tulenevatele nõuetele, mis käsitlevad ühenduse kodanikele asutamislepinguga antud põhiõiguste tõhusat kaitset. Sellest tulenevalt peab pärast kvalifikatsiooni kontrollimist tehtud otsus olema motiveeritud ja edasikaevatav (vt selle kohta 15. oktoobri 1987. aasta otsus kohtuasjas 222/86: Heylens jt, EKL 1987, lk 4097, punkt 17, ja eespool viidatud kohtuotsus Vlassopoulou, punkt 22).

94 Lisaks peavad eelneva loa andmise halduseeskirjad põhinema objektiivsetel, mittediskrimineerivatel ja varem teadaolevatel kriteeriumidel, nii et ametiasutuste kaalutlusõiguse teostamine oleks piiritletud ja seda ei saaks meelevaldselt kasutada (vt eespool viidatud kohtuotsus Analir jt, punkt 38).

95 Eelnimetatud lepingu peab sõlmima seemendusjaamaga, kes on seemendusturul selle sama ettevõtja potentsiaalne konkurent, kelle seemendamise oskusi ta peab kontrollima. Lepingu sõlmimine on seemendusjaama juhi otsustuspädevuses, kes ei ole kohustatud lepingut sõlmima isegi juhul, kui kandidaadi oskused vastavad objektiivsetele nõuetele, mis ei ole diskrimineerivad ja on varem ette teada.

96 Neil asjaoludel ei ole lepingu sõlmimine kohane kvalifikatsiooni kontrollimise kord, mis lubaks vastuvõtva liikmesriigi asutustel teisest liikmesriigist pärit seemendaja

oskusi ainuomaselt ja objektiivselt kontrollida, ja see ei vasta käesoleva otsuse punktides 93 ja 94 märgitud kriteeriumidele.

97 Seega tuleb märkida, et isegi kui vaidlusalused õigusnormid oleksid loomade tervise kaitse ja seemendamisega tegeleva ettevõtja tervise kaitse tagamiseks kohased, lähevad need kaugemale sellest, mis taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt selle kohta 29. märtsi 2007. aasta otsus kohtuasjas C-347/04: Rewe Zentralfinanz, EKL 2007, lk I-2647, punkt 37, ja 25. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-464/05: Geurts ja Vogten, EKL 2007, lk I-9325, punkt 24).

98 Toiduohutuse ja sperma jälgitavuse osas tuleb märkida, et vastupidi sellele, mida on väitnud Prantsuse Vabariik, ei saa määruse nr 178/2002 artiklit 18 tõlgendada nii, et sellega oleks võimalik õigustada asjaomastest eeskirjadest tulenevaid piiranguid. Kõnealune artikkel puudutab toiduohutuse valdkonda, milles jälgitavust käsitlevate nõuete täitmiseks piisab eeskirjadest, mille kohaselt osutavad seemendusteenust kvalifitseeritud ja nõuetekohaselt kindlakstehtud isikud, ilma et kohaldataks selliseid piiranguid, nagu on kõnealuste eeskirjadega ette nähtud.

99 Pealegi tuleb märkida, et asjaomane liikmesriik ei ole millegagi tõendanud, et heakskiidetud seemendusjaamadele antud piirkondlik ainuõigus ja nõue sõlmida seemendaja tunnistuse väljastamiseks leping ühe sellise jaama juhiga on toiduohutuse ja jälgitavuse tagamiseks vajalikud ja proportsionaalsed meetmed. Ei ole esitatud ühtegi tõendit, mis kinnitaks, et seemendajatele kehtestatud kohustused sperma kvaliteedi ja kasutamise osas ning nende kohustuste täitmise kontrollimine muudaks piirkondliku ainuõiguse või tunnistuse väljastamiseks seatud tingimuse mõõdapääsmatuks.

100 Neil asjaoludel ei saa pidada vastuvõetavaks Prantsuse Vabariigi esitatud õigustust rahvatervise kaitse kohta.

Territoriaalplaneerimise nõuded

– Poolte argumendid

101 Prantsuse valitsus väidab, et kõnealused eeskirjad järgivad territoriaalplaneerimise eesmärki ja et Euroopa Kohus on varem tunnistanud, et see kujutab endast ülekaalukat üldisest huvist lähtuvat põhjust (13. jaanuari 2000. aasta otsus kohtuasjas C-254/98: TK-Heimdienst, EKL 2000, lk I-151, punkt 34). Asjaomane liikmesriik kinnitab, et need eeskirjad on aidanud säilitada põllumajanduslikku tegevust valdavas osas Prantsusmaa territooriumist, kus loomakasvatus on vähe levinud või kus on ülekaalus mägised piirkonnad. Ta väidab, et kliima- ja maastikutingimustele kohandatud veisetõu säilitamine on võimaldanud jätkata loomakasvatust piirkondades, mida nende kliima- ja geograafiliste tingimuste tõttu ohustab loomade arvu vähenemine.

102 Komisjon leiab, et heakskiidetud seemendusjaamadele antud piirkondlikku ainuõigust ei saa statistiliste andmete puudumisel õigustada väitega, et kui sellekohast ainuõigust ei antaks, võib suur osa Prantsusmaa territooriumist seemendusteenusega katmata jääda. Komisjon väidab, et vaidlusaluste takistuste kaotamine ei saa kliima- ja maastikutingimustele kohandatud tõu säilitamist mingil juhul kahjustada.

– Euroopa Kohtu hinnang

103 Komisjoniga nõustudes tuleb märkida, et Prantsuse Vabariigi väidete kinnituseks ei ole esitatud mingit teavet ega statistilisi andmeid. See liikmesriik ei ole üksikasjalikult tõendatud, et heakskiidetud seemendusjaamadele antud piirkondlik ainuõigus on vajalik selleks, et tagada seemendusteenuse pakkumine kogu Prantsusmaa territooriumil.

104 Lisaks ei saa sellele õigustusele tugineda Prantsusmaa piirkondade puhul, kus ei esine selle liikmesriigi mainitud ebasoodsaid tingimusi.

105 Järelikult – nagu kohtujurist on märkinud oma ettepaneku punktis 83 – ilma et oleks vaja uurida, kas territoriaalplaneerimise nõuded võivad üldiselt õigustada asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse piiranguid, ei ole tõendatud, et sellised nõuded esineksid käesoleval juhul ja et need teeksid piirkondliku ainuõiguse andmise vajalikuks.

106 Neil asjaoludel tuleb jätta tähelepanuta Prantsuse Vabariigi esitatud õigustus territoriaalplaneerimise nõuete kohta.

107 Eeltoodule tuginedes tuleb piirangute nõuetekohase õigustuse puudumise tõttu pidada komisjoni hagi põhjendatuks.

108 Järelikult tuleb eeltoodud kaalutlustest lähtudes sedastada, et kuna Prantsuse Vabariik on andnud veiste kunstliku seemendamise teenuse osutamise õiguse piirkondlikku ainuõigust omavatele heakskiidetud seemendusjaamadele ning isikutele, kellel on seemendaja tunnistus, mille väljastamiseks tuleb sõlmida leping ühe sellise jaamaga, on Prantsuse Vabariik rikkunud EÜ artiklitest 43 ja 49 tulenevaid kohustusi.

Kohtukulud

109 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Prantsuse Vabariik on vaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista Prantsuse Vabariigilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. **Kuna Prantsuse Vabariik on andnud veiste kunstliku seemendamise teenuse osutamise õiguse piirkondlikku ainuõigust omavatele heakskiidetud seemendusjaamadele ning isikutele, kellel on seemendaja tunnistus, mille väljastamiseks tuleb sõlmida leping ühe sellise jaamaga, on Prantsuse Vabariik rikkunud EÜ artiklitest 43 ja 49 tulenevaid kohustusi.**

2. **Mõista kohtukulud välja Prantsuse Vabariigilt.**

Allkirjad